

ROZUMIAN (284) *part praet pass impf*

rozumian (168), **rozumiany** (113), rozumian *a.* rozumiany (3).

o jasne; w formach niezłożonych -ân; -ân- (105), -an- (5); -an- *KromRozm III*; -ân- : -an- *SarnStat* (31:4[f]); *w formach złożonych* -an- (93), -ân- (6); -ân- *GroicPorz*; -an- : -ân- *BibRadz* (5:1), *RejPos* (2:1), *CzechRozm* (21:3), *CzechEp* (8:1).

sg m N (praed) rozumiań (41), rozumiany (4); -any *RejPosWiecz*², *ActReg*, *PowodPr*; -ân : -any *CzechRozm* (2:1); ~ -ân (40), -(a)n (1). $\diamond$ *G* rozumian(e)go (1). $\diamond$ *D* rozumian(e)mu (1). $\diamond$ *f N* rozumiana (11), rozumiana (12), rozumia(n)a (3); ~ (*attrib*) -â (3); ~ (*praed*) -a (12), -â (8); -a *KromRozm II* (3), *BielKron*, *RejPos*, *WujJud*, *ModrzBaz*; -â *BibRadz*, *CzechEp* (2), *OrzJan*; -a : -â *CzechRozm* (1:2), *SarnStat* (4:2). $\diamond$ *n N* rozumiano [tylko z podmiotem rzeczownikowym] (114), rozumiane (18); -é (1), -(e) (17); ~ (*attrib*) -é (1); ~ (*praed*) -o (114), -é (17); -é *ReszPrz* (5); -o : -é *KromRozm I* (2:1), *BibRadz* (2:1), *GrzegRóżn* (1:1), *CzechRozm* (29:3), *CzechEp* (6:4), *WujNT* (1:1), *SarnStat* (26:1). $\diamond$ *G* rozumian(e)go (2). $\diamond$ *A* rozumiane (1). $\diamond$ *pl N m pers* rozumiani (10), rozumieni (4) *BiałKat*, *SarnStat* (3). *subst m i f* rozumiane (21); -é (8), -(e) (13). *n (praed)* rozumiane (36), rozumiany (2) *WróbŻółt*, *KromRozm III*; -é (12), -(e) (24). $\diamond$ *G* rozumianych (3).

Składnia dopełnienia sprawcy: rozumian od kogo (4).

Sł stp s.v. rozumieć, Cn brak, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVII w. s.v. rozumieć.

1. *O którym się coś myśli, sądzi; uznawany, uważany za kogoś, coś, jakiegoś* (81) :

rozumian kto, co [= przedmiot sądu] (69):

~ *Z orzekaniem o przedmiocie: kto – rozumian co (N)* (2): *abychmy [...] tak fie zachowali iakobychmy byli v ciebie rozumiani powolne a nie wyftępne ftworzenie twoie RejPs 162v; WerKaz 281.*

kto, co – rozumian(o) jaki(e) (14): *they they [lege: te a. ty] wypifane artyculy nikczemne y zadny moznofczy mayą bidz rozumiane ConPiotr 35; Diar 93; UstPraw E3v; Ktorzi prawie źli máią być rozumiani. RejPos 30 marg; PaprPan A3v; PaprUp Lv; aktoryby się tego wazył zktoreykolwiek strony tedy ipso facto infamis ma bydz rozumiany ActReg 47, 89; RybGęśli A2v; tákowi to czyniąc łą przezeczci/ y nierówni dobrym ludzióm máią bydz rozumieni [reputari JanStat 621]. SarnStat 701 [idem 707], 13, 164, 322, 707.*

kto, co – rozumian(o) jako kto, co (2): *że nieinączey máią być rozumiani [habendos esse] kmiecie/ gdy powinności fwey dofyć vczynią/ y czynífz záplácą/ iedno iáko łąsiedzi. ModrzBaz 47v; Zgodne á iednoftáyne rozumienie wftyftkich narodow/ ma być rozumiane/ iáko iáki głos przyrodzony. ReszPrz 23.*

kto, co – rozumian(o) za kogo, za co, za jakie(go) (23): *UstPraw C3v; Wino á oliwá [...] pomiernie wzywáne nápoły zá lekárftwo mogą być rozumiane RejAp 59; RejPos 299; WujJudConf 9; CzechRozm 81v; ten okrom tego/ żeby był zá krzywoprzyśięzczę rozumian [periurus iudicandus]/ niechby one⁸⁰ beneficium zbył ModrzBaz 138v, 3, 72v, 86v, 108v; GórnRozm I3 [2 r.], K3; którzy w któreykolwiek ziemi onégo Woiewódtwá będą mieli ośiádość/ zá dobrą y doftáteczną ma bydz rozumiana. SarnStat 72; A ielliby która z tych fttron [...] fttronę náchodziła nie vczciwémi słowy [...]: tedy táki zá*

tego ma bydź rozumian, iákoby téz ładowému mieyfcu gwałt vczynił *SarnStat* 1285, 89, 104, 234, 759, 1076, 1100, 1158; *PowodPr* 73; [ś. Auguſtyń [...] nápiſał/ o iednym pogáninie [...] / iż gdy w chorobie zá vmárłego był rozumian/ grześć go niechćieli *SkarŻyw* 1585 833 (*Linde s.v. rozumieć*)].

kto, co – rozumian(o) kim, czym, jakim (16): *RejPs* 67; Gołćiem kto ma bydź rozumian. *GroicPorz* m2 [*idem*] nn3v; *UstPraw* Bv, B2, D, I4; *BibRadz* *Iob* 21 arg [2 r.]; *RejPos* 338v; *RejZwierc* 101; *ModrzBaz* 57v, 99v; *PaprUp* G3v; *GrabowSet* Yv; Bo im ktorzy więcey łoczą/ bywaią mężnieyſzemi y walecznieyſzemi rozumiai. *PowodPr* 73.

kto, co – rozumian(o) jak [zastępuje treść sądu; w tym: zaimek przysłowny (9)] (11): *MurzNT* 18v; Sákráment ábo ſwiátość/ ácz widomie ſprávowány bywa/ á wſzákoż duchownie á niewidomie ma bydź rozumiai. *RejPosWiecz*² 95v, 94v; *BiałKat* 288v; *CzechRozm* 190; *PaprPan* P3v; Antychristowe z żydow powſtanie, iáko ma bydź rozumiane [!]. *CzechEp* 410 marg; *ReszPrz* 23; *WerKaz* 281; które [szlachectwo] zwykło bydź różnym obyczaiem rozumiano [interpretari solet *JanStat* 554] *SarnStat* 236, 268.

kto – rozumian cum inf (3): A on Bog [...] ktorego nie znali Oycowie náſzy/ nic nigdy nie czynić/ ma bydź rozumian. *GrzegRóżn* M4v; Iż gdy ten/ który włápi pánnę/ wdowę/ álbo mężátkę/ przed nas o tákowy vczynek pozwan będzie: tedy [...] právem przekonány będzie rozumian [*intelligatur JanStat* 593] cześć tráćić *SarnStat* 642.

~~ cum inf „być” (1): iż to dziwna rzecz miałá bydź ku rozumowi á ku vwyerzeniu ludzkiemu/ iżby człowiek ná ſwiece národzony/ iefzcze w thák vnížonym ſtanie/ miał bydź rozumian bydź Bogiem *RejPos* 16. ~ ~ ~

kto, co jest (a. może być) rozumian(o) jaki(e), który(-e) [= że istnieje taki] (5): *PatKaz* I 10, 18v; taką czyſtołzczą ſlynye panna yaka pod bogyem vyáthłza bycz nyemoze rozumyana *PatKaz* III 87v, 119; Tenći to ieft Bog náſz nád ktorego inſzy nie będzie rozumian *RejPos* 149v.

rozumian u kogo [= podmiot sądzący] (4): *RejPs* 162v; *RejPos* 299; *WujJudConf* 9; Ześ zacniey á niź ktory z woýłká Troiáńłkiego/ Był rozumian w ſprávie ſwey v narodu wſzego. *PaprPan* A3v.

co (N) [= orzekanie] rozumiano o kim, o czym [= przedmiot sądu] (3): nie ták oto idzie co ma bydź o Bogu oycu rozumiano/ iáko oto/ co téz wierzyć y trzymać o ſynu potrzebá *CzechEp* 242; *SarnStat* 43, 268.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (1); iż (4), aby (1)] (5): bo to iefth ludzka náturá/ wſzytko gánić/ áby w tym káždy rozumian był/ iż tho lepyey y vmye/ y rozumye. *RejZwierz* A2v; Tóž téz y o tych/ ktorzy [...] Vrzędniki ſprávuiące potrzeby koronné ſmiałby [zam. ſmieliby] zgwałćić/ ma bydź rozumiano [*taliter erit intelligendum JanStat* 588]/ áby tákże téyże winy obrázenia Máieſtatu królewkiego byli winni. *SarnStat* 43; tedy my będziemy rozumieni [*censeamur JanStat* 857]/ iżeſmy doſyc vczynili temu Artykułowi *SarnStat* 1080, 690, 1101.

Wyrażenie: »właśnie rozumian« (1): Sákrámenty iáko włáfnie máią bydź rozumiane. *RejPosWiecz*² 94v marg.

Szeregi: »rozumiany i miany« (1): iákiéy doſtoynoſći ſá ci: ktorzy tym [tj. ciałem Pańskim] ſzáfuią: iáko máią bydź rozumieni y miani od wſzytkich ludzi. *BiałKat* 288v.

»(i) (na)zwan(y) i rozumian(y)« (2): *RejPos* 338v; to [*dobrodziejstwo*] iednák muśi być nalepřzym y zwano y rozumiano/ ktore nie tylko iednemu/ ále y drugim fie przygodzić może. *RejZwierc* 101.

a. *Możliwy, którego istnienie można przypuścić* (1) : Acz bez pokuty żadne odpuřczenye grzechow nyebywa/ áni może być rozumyáne odpuřczenye grzechow bez pokuty. *KromRozm I* 12.

2. *Którego sens jest właściwie pojmowany* (9) :

a. *O tekście i jego autorze* (6) : Constituere ius, Práwo á ftátut wyłóżyć gdy zwłázczá [...] nieyáki ártikuł w práwie/ który ma nie co w łobie trudności wykłádáyá/ áby od każdego rozumian mógł być. *Mqcz* 413a, 9a; ták iż bez piérwřzych rzeczy/ poślednieyřz nie mogą być rozumíané *GrzepGeom* B4; iż piřmo ś. od żadnego nie może być rozumíané oprócz ołobliwego dáru Boże⁸⁰. *CzechEp* 131; *WujNT* 615.

Wyrażenie: »dobrze rozumian« (1): Ięzykiem tylko řwym mowiąc y każąc wřzędzie gdzie fie obrocił/ był dobrze rozumian. *SkarŻyw* 310.

b. *O języku obcym* (3) : Abowiem z oney profřey iednoftáyney wiáry Apóřtholřkiej/ iákoby z iednego ięzyká rozumíanego od wřzytkich/ przepář iákář pomieřzáną/ [...] [*Tertulian i inni*] łami łobie zbudowáli *GrzegRóżn* Hv; Sine eruditione Graeca intelligi non possunt, Króm vmieyętności y niemáłego ćwiczenia Grecki yęzyk nie może być rozumian. *Mqcz* 359d; Słowá Łácińřkie wátpliwe z Graeckie⁸⁰ máią być rozumíané. *WujNT przedm* 19 marg.

3. *Interpretowany* (59) :

rozumian(y) wedle (a. wedla) czego (8): *KromRozm II* m4v; rořkazano áby wedle řthárego wykłádu Biblia byłá rozumianá y dzierżaná *BielKron* [225]; *RejPos* 17v; *CzechRozm* 113v, 135, 196v; *CzechEp* 371; W Kościële BÓżym chrzeřciájńřkim/ [...] káżdey náuki iego/ nie ieřt inřzy fundáment/ iedno piřmo řwięte/ nie wedla głowy ktorego Hánulá/ álbo Albrychtá wykłádáne/ ále wedla trádiciy álbo podánia řtárlřzych/ wedla zdánia Oycow řwiętych/ wedla piřmá Doktorow ř./ wedla Dekretow *S. Conciliorum* rozumíané *ReszPrz* 53.

rozumian(y) jak [w tym: inaczej (inak, inszym sposobem) (8), dwójako (dwojakim obyczajem) (3)] (38): *WróbŻółt* N; A nye mowę o tym [*słowie Bożym*] ktore řnadź ták y owák może być rozumyano/ ále ktore yáľne/ á roznego wykłádu nye ćirpi *KromRozm I* F4v, M2; *KromRozm II* m4v; *KromRozm III* Iv; *GroicPorz* m2v, r4v; *UstPraw* H2; *Mqcz* 172d; *LeovPrzep* b2; A iż mowi/ że przezeń łą wřzyřtkie rzeczy řtworzone: tedy to dwoiákim řpoľobem może być rozumiano. *CzechRozm* 37v, 28v, 34v, 110v, 111, 128 (13); *CzechEp* 156, 244; Iź iednáko/ y wřzędzie/ [...] zgodnie te řłowá Páná Chryřtuřowe rozumíané były. *ReszPrz* 20, 10; *GórnRozm* G; *WujNT* 811; Profřę iáko ma być rozumiano one mieyřce: [...] *WysKaz* 16, 8, 25; PRzywileie poľpolité y ołobliwé/ nie máią byđź wykłádániém iákim ná inné rozumienié obracáne/ iedno ná to: iáko w łobie brzmią/ [...] á ináčey nie máią byđź rozumíané [*non aliter intelligi debent JanStat* 103]. *SarnStat* 99, 52, 327, 642, 765, 1182; *PowodPr* 47. Cf Ze zdaniem dopeľnieniowym.

rozumian o czym (2): *CzechRozm* 12; Hieronim mowi iż to [*tj. cytowane słowa z Księgi Izajasza: Narodzenie iego y ktoź wypowie*] może być rozumiano dwoiáko: to ieřt: Abo o tym tám przedwieřnym rodzeniu/ ábo o národzeniu z pány. *CzechEp* 156.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): vřtáviamy/ áby [statut okolo granic] ták był rozumian: iż ná ten czas dowód liftów w rozgraniczeniu dóbr isdź nie ma *SarnStat* 842.

Wyrażenia: »dobrze rozumian« (1): Byłóć závřse řlowo Boże w kořcyele krzeřciyáńřkim/ y piřmoć czytano/ y dobrze rozumyano y wykłádano. *KromRozm I Lv*.

»fářszywie rozumiany« (1): Kácérz též/ gdy nań piřmem prawdźiwie iedźiefz/ wyrwie ón piřmo/ ácz fářřzywie rozumíané/ á wřzákóž iednář ku prawdźie v niebářzných podobné *OrzQuin Aa2*.

»włářnie rozumiany« (1): A iářkóž włářnie rozumíané máiá być ty řłowá Chřiřtuřowe/ To iest ćiáło moie/ ábo iářo ie ty řam rozumiefz? *CzechRozm* 265v.

»řle, niedobrze rozumian(y)« (5:4): *KromRozm II* o4, o4v; A then błád o řámey wierze vřřráwiedliwiáięcy [...] iefzře zá Apořtořow nářtař/ ze řłow Páwłá ř. řle rozumíaných *WujJud* 103v; *SkarŻyw* 364; *ReszPrz* 12; Iářo literá řtářego teřtámentu nie dobrze rozumíaná/ [...] zábija ćieleřne Zydy: Ták literá nowego teřtámentu nie dobrze rozumíaná/ áni Duchem Chřiřtuřowym [...] wykłádána/ zábija haeretyki *WujNT* 629, 5, 783.

Szeregi: »mowion i rozumian« (1): Wřzákže řie z rozmow nářřnych to pokaže/ co ma być mowiono y rozumiano o Iezufie Chřiřtuřie/ á co nie. *CzechRozm* 12.

»powiedzian abo rozumian« (1): Ale iefřiby dla tego/ iż to tu [řw. Jan] pierwey o Bogu powiedźiał ná pierwřřym mieyřcu/ tákžeby tež dla tego ná wtorym miáło być powiedźiano ábo rozumiano: tedyby [...] *CzechRozm* 201v.

»ani řzacowan ani rozumian« (1): Ale iż drogi y řády Boże/ nie řá iářo ludzkie: tedy to [ř. że *Chryřtus i Antychryřt króluje w Kořciele*] áni ták ma być řzacowano/ áni rozumiano. *CzechRozm* 184.

»rozumian(y) i (ani) wykłádan(y)« [řzyř 4:2] (6): *KromRozm I Lv*; Przywileie pořpolite y ořobliwe nie máiá inák być rozumíané y wykłádáne iedno iářo řámy w řobie brzmiá. *UstPraw H2*; *CzechRozm* 26; *ReszPrz* 10; *WujNT* 629, 811; *SarnStat* 1182.

4. Któřemu przypisuje się jakiś sens, znaczenie; odnoszący się, dotyczący (135) :

rozumian kto, co [= objařniane] (99):

~ *Z podaniem znaczenia:* *kto, co* – rozumian(o) *kto, co, jaki(e)* [= że jest kim, czym, jakim] (6): Serce czyřte nie tylko ná iedno rozumiano być ma czyřte/ ále ná wřřytřo *RejZwierc* 140v; Iářo tež Izřáel/ ktoremu Bog groźił niewolá Bábilońřká/ [...] nie može być on tylko rozumian/ ktory był zá dni Ezáiařzowych/ ále tež y potomkowie ich. *CzechRozm* 132; A wolność prawdźiwie tá rozumíaná bydź ma/ w któręy wřřyřcy práwu poddáni [řq] *OrzJan* 15; od káždęy ářlegáciiey [ma być brane] puřgrořzá: á *Ářlegátia* iedná ták ma bydź rozumíaná/ odmowá řtrony przeciwnęy áž dotąd/ że druga řtroná ná to odmáwiáć pocznie *SarnStat* 1157, 318, 774.

co – rozumiano *na co* (2): Tu ná tym mieyřcu řykł ná wagę złotá ma być rozumian/ á nie ná pieniádze. *BibRadz I* 13b marg; *SarnStat* 52.

kto, co – rozumian(o) *o kim, o czym* (71): *ComCrac* 13; *SeklKat* Nv; O teyže tež Ewányeliey ma być rozumyano ono/ co řam Pan powyedźyář: Gdźyokolwyřek tá Ewányelia opowyádaná po wřřyřřkim řwyećye. řc. *KromRozm II* c2v, k2, nv, rv; *GroicPorz* m, ggv, mm3; iż ty řłowá Duchá Świętego/ niemáiá być rozumíané/ o řonach Apořtořřkich/ ále o niektorych niewiářtach nabořnych *KrowObr* 223v; Ty rzeřy křthore tu przypomina nie mogá być o Ezeřiařzu rozumiane/ iedno thyřko o

łámym Mefyfalu Kryftušie. *BibRadz* I 358d *marg*, *Cant* 1 *arg*, I 351a *marg* [2 r.], 376a *marg*, II 95d *marg*; *BielKron* 266; *GrzegRóżn* 12v [2 r.]; *WujJud* 30, 238; *CzechRozm* 27, 32, 35v, 39v, 47v (25); *KarnNap* C4; A com ná przykład powiedział o iednem ártykule/ toż y o drugich niech będzie rozumiano [*intelligi volumus*]. *ModrzBaz* 99, 37v, 95; *CzechEp* 155, 275, 314, 345, 412, 415; *ReszPrz* 89; Lecz iefli te wftykie siedm plag máią być rozumiane [...] o łámym ładzie; to trudno iefł wiedzieć *WujNT* 838, 622; Która to wftawá o kupcách tych/ którzy ná przekup kupuią/ ma bydź rozumianá [*intelligenda est JanStat* 73] *SarnStat* 1241, 215, 292, 533, 560, 618 (12).

co – rozumiano jakoby rzekł, że (1): iż to wftąpienie Páná Chryftuſowe do niebios/ nie ináczey ma być rozumiano/ iedno iákoby rzekł/ że Pan Chryftus z oczu ludzkich zniknął. *ReszPrz* 86.

co – rozumiano jak [zastępuje znaczenie; w tym: zaimek przysłowny (17)] (22): *MurzNT* 38v; *KromRozm II* rv, r2; *GliczKsiqz* N2; PRzy Potocznym Sądzie Pozywánie/ [...] tákże [*tj. tak samo*] ma być rozumiano/ iáko y przy wyłożonym Sądzie. *GroicPorz* mv, 1l4v; *BibRadz II* 133b *marg*, 141a *marg*; *BielKron* 206v; Ambiguus, Niepewny/ co może być ná obie stronie rozumiano. *Mqcz* 8a, 213a; iż przyſcie iego ná fwiáth nie może być ináczey rozumiano/ iedno dobrym á wiernym [...] ku wielkiej pociefze á ku powftaniu. *RejPos* 28, 88 *marg*; *KuczbKat* 30, 320; iż to opifanie miáftá Ierolimfkiego/ [...] nie może być żadną miarą ciełefnie rozumiane *CzechRozm* 120, 120; *ModrzBaz* 86v; iż tytuł iego [*papieża*]/ [...] fługá fług Bożych/ *per Antiphrafim* ma być rozumian. *CzechEp* 385; *ReszPrz* 86. Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym*. ~

rozumian z czego [= *na podstawie czego*] (1): A iż z iedney części y druga rozumiana być ma [*tj. na podstawie pierwszej części należy sądzić o drugiej*]; przeto [...] *CzechRozm* 260v.

rozumian z strony czego [= *pod jakim względem*] (1): wiedz/ iż to przypodobanie Iezufá do Moyżefzá/ nie z strony zacności ma być rozumiano/ iákoby Pan Iezus/ nie miał być nádeń zácnieyſzy *CzechRozm* 106v.

przez kogo, przez co [= *objaśniane*] rozumian(o) kto, co [= *znaczenie*] (10): PRzez brodę nicz inſzego nie ma być rozumiano iedno włofi ktore roftá około wft ku dołowi *GlabGad* O4v; dyabeł nie zaſzkodzi panu Iefufowi przez Dawida rozumianemu. *WróbŻołt* ee4; *HistRzym* 110; iż iefli tu w tych fłowiech przez Páná rozumiany ma być Chriſtus Iezus/ á nie BOG Oćiec wſzechmogący: tedy [...] *CzechRozm* 202v, 27v, 160, *2; *ModrzBaz* 71v; *CzechEp* 292, 293.

gdzie [= *miejsce w tekście, objaśniane*] może być rozumian(o) kto, co [= *znaczenie*] (2): A ci ktorzy przy mnie byli zdaleka ftanęli. (*koment*) Tu mogą byc rozumiani apoſtołowie Iefufowi *WróbŻołt* N; Tho was obraża iżem wam rzekł/ nie będyecieli ieść ciáłá moiego (*marg*) Może theż y ciełefne iedzenye thu być rozumiano. (–) *RejPosWiecz*³ [97]v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [*w tym z zapowiednikiem: tak* (2); *zawsze: iż, że*] (6): ták też fłowá Chriſtuſowe nie zdroźnie rozumiane być mogą/ że żaden nie przychodzi do Bogá iedno przezeń *CzechRozm* 23v, 23v; *CzechEp* 415; Ale gdzie oſobnéy zmiánki w przywileiu [...] nie wczyniono: to bywa rozumiano/ iż práwu królewkiému iefł záchowano. *SarnStat* 52, 791, 813.

Wyrażenie: »ſłusznie rozumiany« (1): Przez ktore naſienie/ áczkolwiek może fłuſznie rozumiane być wftykto potomſtwo/ [...] wftákże [...] *CzechEp* 292.

Szeregi: »ani mowion ani rozumian« (1): Co iuż zász z drugiey łtrony o Iezufie Chrıstufie/ [...] niema być áni mowiono/ áni rozumiano. *CzechRozm* 210v.

»wykładan(y) i rozumian(y)« (2): *CzechRozm* 119v; á ták też ni okim inłzym [*te słowa*] wykładáne y rozumiane máią być/ iedno o człowieku. *CzechEp* 345.

a. *Wyjaśnia, o co chodzi, jak należy coś rozumieć, do czego odnosić* (5) : á gdy ktory doctor piłze ią [*celidonię*] w receptach/ tedy korzenie ma być rozumiano nie ziele *FalZioł* I 30a, I 67d, 76a, 98b.

kto [= *objaśniane*] *rozumian ze zdaniem podmiotowym* [= *znaczenie*] (1): A pomocnicy máią być rozumiani/ kthorzy łye ná meżoboyłtwo iednołtáyną rádá á pomocą łpiknęłi *GroicPorz* 113.

b. *Uściśła okoliczności i inne szczegóły* (11) : [tedy [*to lekarstwo*] pa]niam niepłodnym pło[d sprawuie] mocznie/ á to ma być [rozumiano] tym paniam ktore m[aią niepło]dność zwilkołci *FalZioł* I 9b; *ComCrac* 18v; Oóyec wyłłłfy yełt niż ya. Nyemoże tá wyłłłfoć [...] rozumyaná być wedle zrołtu. *KromRozm II* r3; *SienLek* 10; *WujNT* 365; włtáwiamy y pozwalamy/ że Práwá Lenné Exequuciiéy podległé/ niemáią bydź rozumiane/ iedno od Státutu Króla Alexándra *SarnStat* 88, 657, 817.

Uściślenie wprowadzone jest zdaniem warunkowym (3): *MetrKor* 34/134v; Chocia w niektorych łtronach wıeczey chwałá [*owce*] ozimie niż wiołenne, ale tho ma być rozumiano gdy łie po godziech rodzą *FalZioł* IV 1d; A ielłi [*apelacja*] do Króla/ thedy włzełc niedźiel: co ma być rozumiano/ gdyby był w Ziemi. *GroicPorz* bb2.

Wyrażenie: »włásnie rozumian« (1): *Nie wierzył że ia w Oycu* [*Ioann* 14/10].) [...] Bo nie może być włásnie rozumian Oóiec w Synie/ á Syn w Oycu; ieno dla łpoliłtnołci y teyże náture Oycá y Syná. *WujNT* 365.

Cf **NIEROZUMIANY, ROZUMIEĆ**

KW, LWil